

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
ШЕТЕЛ АЗАМАТТАРЫНА АРНАЛҒАН ДАЙЫНДЫҚ
ФАКУЛЬТЕТІ

КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ
АЛЬ-ФАРАБИ
ПОДГОТОВИТЕЛЬНЫЙ ФАКУЛЬТЕТ ДЛЯ ИНОСТРАННЫХ
ГРАЖДАН

**ШЕТЕЛДЕН КЕЛГЕН ҚАЗАҚ АЗАМАТТАРЫНЫҢ
ӘЛЕУМЕТТІК-АҚПАРАТТЫҚ КЕҢІСТІКТІ
ИГЕРУ МӘСЕЛЕЛЕРІ**

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ
КОНФЕРЕНЦИЯСЫНЫҢ МАТЕРИАЛДАРЫ

**ПРОБЛЕМЫ АДАПТАЦИИ ПРЕДСТАВИТЕЛЕЙ
КАЗАХСКОЙ ДИАСПОРЫ
В СОЦИАЛЬНО-ИНФОРМАЦИОННОМ
ПРОСТРАНСТВЕ КАЗАХСТАНА**

МАТЕРИАЛЫ РЕСПУБЛИКАНСКОЙ НАУЧНО-
ПРАКТИЧЕСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ

Сонымен қатар оралман тыңдаушыларды оқыту, тәрбиелеу жұмыстарында топ жетекшілерінің де атқаратын рөлі көп.

Топ жетекшісі яғни (куратор) және тыңдаушы арасында белгіленген жоспарға сай оқу-тәрбие жұмыстарын сабақта, сабақтан тыс уақытта имандылық сағаты, топ жиналысы, жиын, кездесу, саяхат, конференция, семинар формасында, әңгімелесу, сұрақ-жауап, баяндау көрнекті құралдарды көрсету, тапсырма беру, пікір таласы, жаттықтыру, ойын сияқты әдістер мен тәсілдерді пайдалану арқылы өткізілуі тиіс.

Осыған орай осы шағын еңбегіміз оралман тыңдаушылардың қазақ тілінен және басқа пәндерден алатын білімін тереңдетуге, жоғары оқу орындарында тәрбие, оқыту ісін жақсартуға азда болса себебін тигізіп жатса мақсатымыздың орындалғаны.

Сондықтан оралман тыңдаушылардың әлеуметтік қалыптастыру мәселелерінде, ақпараттық кеңістікті игеру мәселелерінде кафедра ұстаздарының атқаратын еңбегі мол дегіміз келеді.

Болсынбек Т.Н.
(әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, Алматы)

Шетелден келген қазақ жастарының әлеуметтік ортаға бейімделу жолдары

Қазақстан өз тәуелсіздігін алғаны бергі 15 жыл уақыт ішінде, өзінің мемлекеттілігін күшейту оны барлық жағынан нығайту үшін ауқымды істер атқаруда.

Тәуелсіздіктің арқасында, өткен тарихымызда болған әр түрлі қиын-қыстау, күйзелісті кезеңдерде дүние жүзінің қырықтан астам еліне тарыдай шашырап кеткен қандас

бауырларымыздың тарихи Отаны-Қазақстанға қайтып оралуына зор мүмкіндік туды.

Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігі Көші-қон комитетінің 2006 жылғы мәліметіне жүгінсек, елімізге 1991 жылдан бергі уақытта “122 мың отбасы немесе 481 мың қазақ тұрақты тұруға көшіп келген”(1). Бұл әрине, мемлекеттілігіміз үшін, қандастарымызды ата-бабасының кіндік қаны тамған ата-жұртына қоныстандыру аса маңызды міндет, әрі жауапты іс. Сонымен қатар, президентіміз Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына алдағы жылдары еліміздегі халық санын 2015 жылға дейін 20 миллионға жеткізу ұсынысын қойды. Ол, біріншіден, табиғи өсім арқылы көбейетін болса, екіншіден, жоғарыда аталған көші-қон мәселесін реттеу, яғни, шетелде тұратын отандастарды елге көшіріп алу арқылы жүзеге асатыны баршамызға аян. Әрине, алдымен елдегі әлеуметтік-экономикалық мәселелерді шешіп алмайынша шетелдегі қазақтарды бір кезеңде көшіріп алу мүмкін емес жағдай. Десекте, орамандарға берілетін квота жыл сайын артып келеді. Егер 1999 жылы көшіп келу квотасы 500 отбасына берілетін болып белгіленсе, бұл сан 2000-2001 жылдары 600-ге жеткен. Тек, Үкімет 2002 жылы “Халықтың көші-қон туралы” заңына бірқатар толықтырулар енгізгеннен кейін, жылдық квота көлемі 2000 отбасына дейін көбейіп, сол жылы елімізге “2655 отбасы келуі тиіс болса, ол 2003 жылы-5000-ға, 2004 жылы-10000-ға дейін өскен. Ал, 2005-2007 жылдары квота 15000 отбасына берілетін болады”(2).

Бүгінгі таңда шетелде тұратын отандастардың Қазақстанға оралуы төмендегідей жолдармен жүзеге асырылады:

біріншіден, шетелге барып, тікелей көшіріп келу;
екіншіден, елшіліктерге өтініш жазу арқылы өз күшімен келу;

үшіншіден, өтінішсіз оз бетінше көшіп келін, квотаға кейін қосылу (3) ;

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2006 жылғы 6 қаңтардағы №15 қаулысы бойынша Көшіп келу квотасымен келген оралмандарға тұрақты тұратын жеріне бару және мүлкін апару жөніндегі шығыстарын өтеу, келген жері бойынша тұрғын үй сатып алу үшін қаражат бөлу және біржолғы жәрдеммақылар толеу ережесін бекітті (4).

Шетелдегі қазақ диаспорасына Қазақстан тарапынан көмек көрсетудің нақты үлкеп шарасының бірі, оларды еліміздегі жоғары оқу орындарында оқыту. Қазақстан Республикасы Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Жарлығымен 1996 жылы 31 желтоқсанда “Шетелдегі отандастарды қолдаудың мемлекеттік бағдарламасы” бекітілді.

Бағдарламада алыс және жақын шет елдерде тұратын қазақтарға оқу-білім, мәдени-рухани, бұқаралық ақпарат құралдары саласында көмектесудің көптеген мүмкіндіктері қарастырылған. Аталған Бағдарлама қазақ диаспорасына көмектесуге көптеген игі ықпалын тигізуде. Мысалы, жоғары оқу орындарында шетелдік қазақ жастарына арналып екі пайыз грант болу осы Бағдарламаның негізінде жүзеге асқан. Қазақ диаспорасы мен оралмандарға арналған Дайындық бөлімдерін ашуға да бұл Бағдарламаның зор әсері болды (5).

Сондай-ақ, 2005 жылғы 21 қарашада Президент жарлығымен “Шетелде тұратын отандастарды қолдаудың 2005-2007 жылдарға арналған Мемлекеттік бағдарламасы” бекітілді. Ол Бағдарламада Қазақстанның жоғары оқу орындарында шетелден келген қазақ жастарының білім алуын дайындай үшін жағдай жасауға ерекше назар аударылды.

Алыс және жақын шетелден келген отандастарды еліміздегі жоғары оқу орындарына түсу үшін дайындау

мақсатында Қазақстанда 14 жоғары оқу орны жанынан арнайы бөлімдер ашылған. Бірақ, солардың ішінде тек біреуі ғана жеке факультет ретінде жұмыс істейді. Ол, әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университетінің Шетел азаматтарына арналған дайындық факультеті. Онда шетелден келген жастарды оқытатын тәжірбиелі, білікті де, білімді ұстаздары бар кафедралар жұмыс істейді. Бұл университетте студент жастардың оқуына, тыңдауына бар мүмкіндік жасалған. Шетелден келген қазақ жастарының әлеуметтік ортаға бейімделуі мақсатында факультет тарапынан әртүрлі іс-шаралар жүргізіліп тұрады. Атап айтқанда, ақын-жазушылармен кездесулер, мәдени кештер өткізу, түрлі тақырыптағы пікір-сайыстар ұйымдастыру арқылы жастардың рухани өмірін байыту, білімдерін жан-жақты жетілдіру. Оқудан тыс уақытта еліміздің тарихын баяндайтын қаладағы тарихи-мәдени орындарымен (мұражайлар және т.б.) таныстыру мақсатында оқытушы-кураторлар тарапынан жұмыстар жүргізіліп тұрады.

Оқытушы ұстаздар басшылығымен жылда көктем мезгілінде тыңдаушы-оралман студенттерді Оңтүстік Қазақстан өңіріндегі киелі орындарды таныстыру үшін іссапар ұйымдастырылады. Ондағы басты мақсаты: Қазақстанда кездесетін ортағасырлық ұлы да, тарихи-мәдени мұралардың басым бөлігі орналасқан киелі де, қасиетті жерлеріміз-тарихи Отырардағы, рухани орталығымыз Түркістандағы әулие аталарымызға тиесілі тек материалдық мәдениет мұралары емес, сонымен қатар, ол жерден тараған рухани құндылықтарымыздың маңызын, мәнін, қазақ халқы үшін алатын орнын елге оралып жатқан жастарға түсіндіру, үйрету және мұндай тағылымы мол игі іс-шара факультеттің жылдағы дәстүріне айналғанын зор мақтанышпен айтуға болады.

Әдебиеттер:

1. Тұрапбайұлы А. Оралмандар мәселесіне қайта оралатын болды. Егемен Қазақстан, 2006. – 13 қаңтар. – №12. – 2 б.
2. Бұл да сонда.
3. Қасымова Р.С. Жоғары оқу орнында оралман студенттерді әлеуметтік бейімдеу. А., Қазақ университеті, 2005. 4 б.
4. Егемен Қазақстан, 2006. – 17 қаңтар. – №14. 6 б.
5. Балгабасов С. Еңсеру. Егемен Қазақстан. 28 қыркүйек, 2005. – № 218-221. – 4 б.

Дауытгова Ж., Ембергенова Қ.
(әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, Алматы)

«Туындының қолданылуы» тақырыбын физика пәнімен байланыста оқыту

Республикамыздың дүниежүзілік білім беру кеңістігіне енуі, сол кеңістік өлшеміне сай оқытудың бағытын, мақсатын, мазмұнын, түрін, әдісін, айқындап, оқу процесіне қажетті өзгеріс енгізу керек етеді. Қазіргі уақытта білімді математикаландыру кезені деп атайды, бұл мұғалім – педагогтарға үлкен жауапкершілік жүктейді: біздер (мұғалімдер) тыңдаушыларға тек таза математикалық білім беріп қана қоймай, мүмкіндігінше математиканың қолданбалық жағына көңіл аударып, тыңдаушыларды математика (формулаларды) теория мен практикасының өмірлік технологиялық мәнін көре білуге үйретуіміз керек.

Әдістемелік әдебиеттер талдауын ескере отырып, математика қосымшасын оқытуда есептерді шешудің бірнеше жолдарын көрсетуге болады.

Әмірханов М.Б. Оралман-тыңдаушы топтарың Үлттық бірыңғай тестке дайындау.....	72
Бейсекенова А.С Оралман - тыңдаушыларға арналған тест жүйесі мен жаңа технология.....	78
Болсышбек Т.Н. Шетелден келген қазақ жастарының әлеуметтік ортаға бейімделу жолдары.....	81
Дауытова Ж., Ембергенова Қ. «Туындының қолданылуы» тақырыбын физика пәнімен байланыста оқыту.....	85
Дүйсенбасва Р.И. Ана тілінде оқымаған қазақ диаспорасына арналған интенсивті курс.....	91
Ембергенова Қ., Дауытова Ж. Дайындық факультетінің оралман-тыңдаушыларына арналған практикалық сабақтың жүргізілу әдістері.....	96
Ибраева А.Т. К вопросу о ключевых компетенциях будущих специалистов.....	101
Ибраимова Ж. Қазақ тілін оқытудағы тест тапсырмаларының тиімділігі.....	107
Иманова Н. Шетелдік қазақ азаматтарын оқыту ерекшеліктері	113
Исламова А.Т. Тілдерді салғастыра зерттеу мәселелері.....	117
Каскабасова Х.С. Стереотип: исследование в лингвокультурологическом аспекте.....	131
Катков Е.А. Математикадан қайталау сабағын жүргізу туралы	139
Карағойшиева Д.А. Сопоставительный экспериментально-фонетический анализ интонации русского и казахского языков	142
Мәтбек Н. Оралман-тыңдаушыларға қазақ тілін атылай комплексті талдау арқылы меңгерудің тиімділігі	144
Мусабекова У.Е. Репрезентация словообразовательных моделей в современных учебниках русского языка (на материале наименований жителей)	150